

Günwald Fülöp

Grünwald Fülöp gimnáziumi tanár, igazgató, judaista, múzeumigazgató, történész Sopronban született 1887. augusztus 31-én.

Családja Cecéről származott. Édesapja, Grünwald Manó, fiatalon került Sopronba, ahol az ortodox hitközség rabbija volt 1929-ben bekövetkezett haláláig. Édesanyja Kramer Sára. Elemi iskoláit a városban végezte, a főreálban (ma. Széchenyi István Gimnázium) tanult, történelem és földrajz tanára Bella Lajos gyakorolt rá legnagyobb hatást. Történelmi érdeklődése korán megnyilvánult, a gimnáziumban osztálytársai kis történettudósnak tartották. A budapesti egyetemen történelmet és földrajzot hallgatott, itt szerzett bölcsészdoktori oklevelet. Marczali Henrik volt egyik mestere. Tanári diplomájával állami álláshoz nem jutott, ezért a Pesti Izraelita Hitközségnek ajánlotta fel szolgálatait. Előbb a fiúpolgáriban, majd 1919-től az akkor nyílt zsidó fiúgimnáziumban tanított. Ennek az iskolának szentelte egész életét. Diákjai biztos tudást kaptak, nagy lelkesedéssel tanított. Tanítványai később is ragaszkodással említették.

1937–1943 között a Múlt és Jövő szerkesztője volt. 1938–1943 között az Izraelita Tanügyi Értesítőt szerkesztette. 1948–1958-ig – nyugalomba vonulásáig – igazgatóként működött. Utolsó éveiben az Országos Rabbiképző Intézet történelmi tanszékét vezette (1959-1964), külön stúdióban a magyar zsidóság történetét adta elő. Harminc esztendőn át őre, majd igazgatója volt a Magyar Zsidó Múzeumnak, anyagának jó részét ő kutatta fel s gyűjtötte össze, a német megszállás idején ő mentette meg. A gyűjtemény minden darabját fejből ismerte. Élő katalógus volt.

Széles történelmi ismeretei mellett alapos héber nyelvismerettel rendelkezett, ez segítette őt a magyar zsidóság történetének kutatásába. Felmérte elődjei munkásságát, összefoglalta a budai zsidóság történetét (A zsidók története Budán. Bp., 1938.), megállapította a budai hódoltság korából származó zsinagóga és temető helyét (Heller-Emlékkönyv. Bp., 1941. 164–169.), megrajzolta a magyar zsidóság településtörténetét (Ararát, 1942. 64–71.), megírta a magyarországi zsinagógák múltját

(Grünwald–Naményi: Budapesti zsinagógák. Bp., 1949. 19–32.), összefoglaló képet nyújtott a zsidó prefektusok pecsétjeiről (Gelber Jubilee Volume, Tel-Aviv, 1963. 285–292.).

Élete fő művének azonban a Magyar–Zsidó Oklevéltár folytatását tekintette, amelyből 1959 és 1963 között, Scheiber Sándorral közösen négy kötetet adott ki (V/1–VII.). Ez hatalmas munkát jelentett, az első négy kötet publikálására 35 esztendő kellett (1903–1938). A VII. kötetet, amelyet ő a „magyar zsidóság törzskönyvé”-nek nevezett, halála előtt néhány nappal vette kézhez, s felesége előtt megjegyezte: „Most már nem fognak hamar elfelejteni”. Ez a szerény tudós életében először volt elégedett.

Scheiber Sándor írta róla: „Igénytelen volt és minden emberi hiúságtól mentes. Soha nem beszélt arról, mivel foglalkozik. Megjelent írásait nem tartotta számon. De mások munkájához fáradhatatlanul nyújtott segítséget, szolgáltatott adatokat. Csendes alázatát azonban helytálló bátorság váltotta fel, ha az igazságról volt szó. 1944-ben részt vett annak az iratnak megfogalmazásában és terjesztésében, amely fel akarta rázni a magyar társadalmat a zsidóság megmentése érdekében. Az érette való letartóztatást, kínzást zokszó nélkül viselte el. Soha ezekről nem beszélt senkinek.”

Sopronhoz hű volt halálig, visszatért szülei sírjának meglátogatására. 1955-ben itt ünnepelte – kevés megmaradt osztálytársával – érettségije 50. évfordulóját. A feltárt középkori zsinagóga restaurálási munkájának legizgatottabb és legbüszkébb szemlélője volt, a zsinagóga épületében létesült zsidó gyűjteményt ő rendezte el, ő gondozta. Megnyitásán – 1960. július 5-én – ő volt az egyik ünnepi előadó.

Foglalkozott a soproni zsidóság történetével is. Kibetűzte az elsőnek felbukkant középkori zsidó sírkövet (Darkenu, 1946. 15–16.), felkutatta a név szerint ismert első soproni zsidóra, Izraelre vonatkozó adatokat (Soproni szemle, 1961. 15. évf. 1. sz. p. 84–88.). Az Oklevéltár V/2. kötetében helyet biztosított a még kiadatlan középkori soproni zsidó anyagnak, a VI. kötetet egészében a soproni zsidóság XVII–XVIII. század okleveleinek tartotta fenn.

1964. január 3-án hunyt el Budapesten a Kozma utcai izraelita temetőben nyugszik. Sírját a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság védetté nyilvánította. Hagyatékát a Magyar Országos Levéltár őrzi.

Irodalom:

Porscht Frigyes: Grünwald Fülöp Magyar múzeumi arcképcsarnok. Főszerkesztő: Bodó Sándor Budapest, Pulszky Társaság-Tarsoly Kiadó, 2002. p. 329-330. ;

Scheiber Sándor: Grünwald Fülöp 1887-1964. In: Soproni szemle. 18. évf. 2. sz. (1964) p. 187-188.